

ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ СУЧАСНОГО СВІТУ

УДК 159.923

ХОРУЖИЙ Григорій, д. філос. н., професор кафедри філософських
та соціальних наук КНТЕУ

САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОЦЕС

Проаналізовано поняття "процес", "соціальний процес", "ідентифікація" та "самоідентифікація". Розглянуто різні елементи процесу самоідентифікації особистості. Філософські та соціологічні аспекти порівняно з точками зору інших наук. Досліджено соціальну роль цього процесу в умовах українського суспільства.

Ключові слова: процес, соціально-психологічний процес, ідентифікація, самоідентифікація.

Хоружий Г. Самоидентификация личности как социально-психологический процесс. Проанализированы понятия "процесс", "социальный процесс", "идентификация" и "самоидентификация". Рассмотрены различные элементы процесса самоидентификации. Философские и социальные аспекты сопоставлены с точками зрения других наук. Исследована социальная роль этого процесса в условиях украинского общества.

Ключевые слова: процесс, социально-психологический процесс, идентификация, самоидентификация.

Постановка проблеми. Українське суспільство об'єктивно зацікавлене в успішній соціалізації та гармонійному розвитку своїх членів на основі персональної та соціальної ідентичності. Необхідність самоідентифікації особистості обумовлена все більшою динамікою, відмиранням певних зразків поведінки, використанням різних соціальних механізмів, невизначеністю перспектив подальшого розвитку суспільства, що потребує переоцінки наявних та конструювання нових ідентичностей.

Проблема ототожнення індивіда з іншими суб'єктами, соціальними групами та зразками поведінки, набуття відповідних норм, цінностей, соціальних ролей та моральних якостей має міждисциплінарний характер. Специфіка соціально-філософського підходу полягає

у визначенні та дослідженні соціальних умов та конкретних соціальних інститутів, які найбільше впливають на процес самоідентифікації.

На відміну від психології та соціальної психології, соціальна філософія "як загальна теорія суспільного життя виконує методологічну функцію стосовно окремих наук" [1], більше цікавиться теоретичними аспектами проблеми, зокрема: співвідношенням таких понять, як: "ідентичність", "ідентифікація" та "самоідентифікація"; самоідентифікацією як соціальним процесом; взаємодією об'єктивних і суб'єктивних чинників самоідентифікації; усвідомленням особистістю своєї належності до певної соціальної системи, цілісності та унікальності своєї індивідуальності. Ключовою характеристикою самоідентифікації є її процесуальність, що актуалізує проблему дослідження як соціального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття "ідентифікація" вперше ввів у науковий обіг у 1921 р. З. Фрейд у праці "Психологія мас і аналіз "Я", трактуючи цей термін як механізм, що забезпечує здатність особистості до саморозвитку та несвідоме ототожнення суб'єкта з об'єктом. Ідентифікація сприяє соціалізації, тобто формує готовність людини прийняти певні соціальні норми як свої внутрішні установки, а також здатність до об'єктивної і диференційованої самооцінки. Термін "ідентичність" запропонував Е. Еріксон, який у своїх дослідженнях основну увагу приділив проблемам формування ідентичності людини, розглядаючи її у процесі розвитку.

Співвіднесення себе з певними ідеями, цінностями, соціальними групами, на думку Е. Фромма, є однією з провідних людських потреб, що складають "саму сутність людського буття". Потребу в самовизначенні, самоідентифікації він вважав важливою, адже вона вкорінена у самій природі людини та впливає з умов людського існування і є джерелом прагнень й устремлень особистості.

У свою чергу, А. Маслоу потребу у самоідентифікації виділив як третю базову потребу, поряд з фізіологічними та потребами соціальної захищеності. Англійський вчений Е. Гідденс у праці "Сучасність та самоідентичність" виокремив основні риси сучасності, що є також причинами загострення проблеми самоідентичності. Концепція соціальної ідентичності Г. Тайфеля чітко розділяє рівні персональної та соціальної ідентичності, що утворюють дві сторони одного двополного континууму, який визначає поведінку і форми міжгрупової взаємодії.

Т. Парсонс виокремив такі аспекти соціальної ідентифікації особистості, як: орієнтація в цілісній системі дій, в яку включена людина; знання загальноприйнятих норм; індивідуальне самовизначення в ціннісно-нормативному просторі цієї соціокультурної системи.

Певний внесок у дослідження цієї теми зробили сучасні українські дослідники. Так, П. Гнатенко та В. Павленко, провівши філософський

та психологічний аналіз, запропонували поняття "ідентифікація" інтерпретувати як:

- один з механізмів міжособистісного сприйняття;
- центральний елемент самосвідомості;
- один з показників стратометричної концепції, розглядаючи рівень розвитку групи [2].

Дослідження О. Стояно присвячено актуальним проблемам самоідентифікації особистості в суспільстві в умовах трансформаційних процесів [3]. Проблеми соціокультурної самоідентифікації розглядає О. Лісовий [4]. Самоідентифікація в контексті формування особистості у філософії психоаналізу стала предметом дослідження Т. Новак [5]. У публікації О. Резніка розглядаються питання політичної самоідентифікації особистості [6]. Ю. Поліщук вивчає самоідентифікацію особистості в процесі соціально-педагогічної діяльності молодіжного об'єднання [7]. Мова як засіб соціокультурної самоідентифікації особистості стала предметом дисертаційного дослідження А. Кургузова [8]. Питанням самоідентифікації особистості у віртуальному просторі гри приділила увагу Н. Стратонова [9].

Метою статті є уточнення понять "ідентифікація" і "самоідентифікація", аналіз самооцінки, самоусвідомлення, самовизначення та інших структурних елементів процесу самоідентифікації, дослідження його значення для соціалізації і розвитку особистості.

Матеріали та методи. У статті використано наукові публікації вітчизняних та іноземних авторів стосовно зазначених проблем. У процесі наукового пошуку застосовано такі методи досліджень, як: абстракція, сходження від абстрактного до конкретного, логічний, порівняння та спостереження, аналізу і синтезу.

Результати дослідження. Дослідження обраної теми, насамперед, потребує визначення поняття "соціальний прогрес". Етимологія слова "прогрес" нерідко трактується як "факт здійснення прогресу або певного курсу". Соціологи вказують на прогресивні дії або просування, виокремлюючи динаміку, зміни характеристик цього соціального феномена, не вказуючи при цьому на вдосконалення його активності [10].

Філософська категорія "прогрес" інтерпретується як "поступальний рух від нижчого до вищого, від простого до складного, рух вперед, поліпшення в процесі розвитку" [11]. Соціологічна наука виходить з того, що соціальний процес є "рух у часі низки соціальних подій чи явищ певної спрямованості", в якому "діалектично поєднуються зміна і сталість, перервність і неперервність" [12]. Соціальний процес визначається також способами, якими індивіди та групи взаємодіють, будують свої відносини та зразки поведінки [13]. Отже, самоідентифікація містить соціальні чинники, психологічні механізми та фактори, що дозволяють вважати її соціально-психологічним процесом.

Важливим для вивчення проблеми є з'ясування поняття "ідентифікація". Цей термін широко використовується у різних сферах знань, зокрема, в біології, медицині, психології, політиці, економіці, математиці, криміналістиці, управлінні. З точки зору психоаналітичної теорії розвитку, ідентифікація є найбільш зрілою фазою процесу інтерналізації (прийняття особою норм і цінностей, які нав'язуються зовнішнім соціальним середовищем), що включає інкорпорацію (лат. *incorporatio* – приєднання), інтроєкцію (включення індивідом у свій внутрішній світ поглядів, мотивів, установок тощо інших людей) та ідентифікацію.

У праці "Сучасність та самоідентичність" Е. Гідденс виділяє основні риси, що актуалізують проблему самоідентичності: високий динамізм соціальних систем – швидкість протікання всіх соціальних процесів, їх глобалізацію та появу особливих соціальних інститутів. У цьому зв'язку самоідентифікація людини може здійснюватися як на індивідуальному, так і соціальному рівнях, а також у різних формах – національній, культурній, релігійній та інших, що відрізняються своєю спрямованістю. Важливим є виникнення та вивчення механізмів особистісної самоідентифікації.

У соціальній психології ідентифікація розглядається як центральний елемент самосвідомості, що передбачає усвідомлення належності до різних соціальних груп і включеність у відповідну систему цінностей, а також свій внутрішній світ певних групових цінностей і прийняття особистістю як соціально значимих. Якщо в психології це поняття означає "вживання в почуття іншої людини", то у філософських науках – частіше ототожнення з різними соціальними групами, ролями та цінностями. І цей процес починається з раннього дитинства – із ототожнення себе з батьками та ровесниками. Таким чином, ідентифікація сприяє соціалізації особистості, іншими словами, робить людину готовою до прийняття певних соціальних норм як своїх внутрішніх установок та формує здатність до об'єктивної і критичної самооцінки.

Так, якщо у сфері ділової активності поняття "процес" характеризується логічно взаємопов'язаними завданнями, діями тощо, які виконуються з метою досягнення певних цілей, визначеними початковими даними та прикінцевими результатами, показниками матеріальних та нематеріальних витрат, то соціальний процес має свої особливості. Насамперед, він означає зміну соціальних відносин та взаємодію двох або більше індивідів.

Якщо поняття "соціальні зміни" означає спрямованість на весь процес суспільних змін протягом тривалого часу, то соціальні процеси включають зміни як на макро-, так і мікросоціальному рівнях. Залежність людини від її соціального оточення, як відомо, впливає на формування її свідомості. Важливе значення при цьому мають і способи повсякденного життя, відносини особистості з соціальною системою.

З поняттям "соціальний процес" пов'язані також відповідні елементи, аспекти, різні тенденції, як взаємодоповнюючі, так і протидіючі системні умови, а також дії людей та груп за інтересами. Соціальні процеси відбуваються постійно і скрізь у соціальних сферах. Проте вони не завжди приводять до змін з метою прогресивного розвитку, оскільки можливими є також регресивні зміни, процеси адаптації у рамках певної соціальної системи до навколишнього середовища, стагнація та зміни стримуючого розвитку.

Самоідентифікація як соціальний прогрес характеризується, передусім, діалектичною внутрішньою суперечливістю. Адже ініціатива та прагнення індивіда стикаються з необхідністю виконувати певні вимоги соціуму, дотримуватись відповідних соціальних норм та стереотипів, узгоджувати свої життєві орієнтири з інтересами інших індивідів, соціальних груп та суспільства в цілому.

Таким чином, самоідентифікація є динамічним процесом розвитку самосвідомості людини, що виступає важливим механізмом формування особистості. Вважається, що самоідентифікація як процес може сприяти посиленню певної ідентичності, розвитку особистості, спрощенню чи деформації її структури. Отже, самоідентифікація особистості є нелінійним соціальним процесом, що включає також обмін соціальними цінностями [14].

Процес самоідентифікації можна розглядати і як складову ідентифікації особистості з певними соціальними групами, нормами, цінностями, традиціями, релігійними догмами, певними зразками поведінки тощо. Самоідентифікація виступає процесом формування ідентичностей особистості, що містить пошук певної ідентичності як зразка для розвитку особистості, формування ідентичності або зміну її структури, вибір певних цінностей і якостей у структуру відповідної ідентичності. Самоідентифікація є також виразом потреби в інтеграції певних цінностей у структуру особистості, прагненням оволодіти певними знаннями, компетентностями.

Процес самоідентифікації включає ототожнення себе з іншою особою, соціальною групою, спільністю людей, певним зразком чи образом, визначення себе, своїх соціальних і моральних орієнтирів, що впливають на власну поведінку та рішення. При цьому індивід має відповісти собі на питання щодо свого самовизначення, місця в житті, своїх бажань, цілей і планів, можливостей, обмежень, ідеального образу тощо. Тут слід враховувати зв'язок самоідентифікації з мораллю, від якої залежить збереження певного ідентифікаційного статусу.

Самоідентифікацію можна характеризувати за певними рівнями. Так, М. Щербаков виокремлює такі: соціально-професійний, сімейно-клановий, національно-територіальний, релігійно-ідеологічний, еволюційно-видовий, статевий [15].

Важливим аспектом цього процесу є соціальне самовизначення, що, з філософської точки зору, означає пошук і обґрунтування життєвих орієнтирів, планів, засобів та способів життя. Усвідомлення індивідом самого себе у власних розумових діях є самосвідомість, що відрізняється від самообізнаності та включає особисту і громадську самосвідомість, що різним чином впливає на особистість. У філософських і соціальних науках використовуються такі поняття, як "національна самосвідомість", "етнічна самосвідомість", "соціокультурна свідомість" тощо.

Самосвідомість, що означає виділення себе, ставлення до себе, оцінювання своїх можливостей, є складовою процесу самоідентифікації особистості. Вищий рівень розвитку свідомості – самоусвідомлення, тобто усвідомлення себе як особистості та свого місця і життєвих орієнтирів у суспільній діяльності. *Самоусвідомлення* складається з трьох взаємопов'язаних явищ – самопізнання, самоактуалізації та саморегуляції, які є необхідними елементами процесу самоідентифікації особистості.

Необхідною передумовою самопізнання є порівняння себе з іншими людьми, коли індивід виявляє в собі певні якості, які він спочатку відкриває в інших, що допомагає особистості долати труднощі процесу самопізнання. Зіставлення як складова самоідентифікації відбувається у різних сферах людської діяльності, що створює широкі можливості для порівняння та "перенесення" на себе певних зразків поведінки та стратегій розвитку. Значні можливості для самопізнання та самоідентифікації відкриває культура, література та мистецтво.

Самоактуалізація передбачає не тільки наявність сприятливих соціальних умов, а й прагнення людини до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей. Отже, йдеться про реалізацію потенційних здібностей і талантів, покликання, долі тощо. Проблематику самоактуалізації активно досліджував А. Маслоу, вважаючи, що вона є найвищою потребою людини. Таким чином, для самоактуалізації людині спочатку необхідно задовольнити всі інші потреби відповідно до "піраміди потреб". За А. Маслоу, самоактуалізовані люди характеризуються: яскравішим і чіткішим сприйняттям реальності; спонтанністю; орієнтацією на вирішення певної проблеми; пошуком усамітнення для зосередження; незалежністю мислення; пограничним або містичним досвідом; широкою добротою; благородством і повагою; почуттям гумору; креативністю; культурною відкритістю та усвідомленням власної недосконалості.

З утвердженням особистості та проектуванням її життєвого шляху тісно пов'язана самореалізація як втілення інтелектуально-особистісних утворень, набутих на етапі самоактуалізації як цілісної діяльності. При цьому саморозвиток уможливорює розкриття продуктивних можливостей і творчих сил особистості та її самоідентифікацію.

Однією з важливих характеристик соціального процесу самоідентифікації виступає креативність [16], що відбувається свідомо чи несвідомо на різних фазах. У *трифазовій моделі* розрізняють *аналітичну* фазу, що включає аналіз проблеми та визначення цілі. *Інтуїтивна* фаза розпочинається після визначення проблеми та цілі й передбачає пошук ідей вирішення проблеми. З метою пошуку оригінальних ідей можуть застосовуватися креативні техніки, що не виключають критику запропонованих ідей. Пропонується також певне розслаблення після напруженого мислення. Після закінчення інтуїтивної фази наявні ідеї оцінюються на *критичній* фазі в контексті поставленої цілі. Таким чином, розкладення креативного процесу на три фази має вирішальне значення для самоідентифікації особливості.

Чотирифазова модель включає підготовку, коли проблема пізнається як така. Ця фаза характеризується відкритістю і називається *фазою дослідження*. При цьому відбуваються відкриття та збирання інформації про цю проблему і тим самим вибудовується відповідне знання, на основі якого розвиваються підходи до вирішення проблеми. Проте від ситуації залежать способи анімації індивідом чи групою креативних досягнень.

Фаза інкубації настає, коли особистість вже не вірить у свою здатність знайти правильне рішення. З медичної точки зору, фаза інкубації описується як час між інфекцією та початком захворювання. У переносному сенсі під час цієї фази креативності домінує не свідомо боротьба, а процес визрівання. Щоб забезпечити безперешкодне протікання цього процесу, креативність свідомо віддаляється від проблеми і займається темами, які зовні не стосуються цієї проблеми. Отже, йдеться про вихід із звичних зразків мислення.

Фаза ілюмінації, "просвітлення" також вважається проявом креативності, коли в індивіда виявляється давно очікуваний підхід до вирішення проблеми, що ніби спливає зі сфери несвідомого. Цьому може сприяти сприйняття якоїсь другорядної деталі або поведінка іншої особи. *Фаза верифікації* обумовлена тим, що знайдені підходи до вирішення проблеми ще не означають її вирішення, тому цей етап називають ще періодом вироблення, коли підходи систематизуються і перевіряються на придатність.

Креативна пауза, з точки зору гештальтпсихології, це пауза різної тривалості в креативному процесі за участю митців, учених та священнослужителів. Вона характеризується не певною креативною діяльністю, а є відпочинком духу і відновленням творчого потенціалу, що пояснюється необхідністю певного відпочинку після напруженого пошуку.

Відомо, що на певному етапі свого життя людина не усвідомлює своєї ідентичності й невдалі спроби її формування, на думку Е. Еріксона, спричиняють у багатьох молодих людей соціальну і психологічну кризу,

що актуалізує проблему пошуку власної ідентичності. Про це явище можна говорити і при втраті індивідом своєї ідентичності. К. Квірмбах вважає, що пошук ідентичності здійснюється на основі усвідомлення таких п'яти чинників, як: *тілесність* (здоров'я, сприйняття тіла, сексуальність); *соціальні відносини* (сім'я, друзі, колеги, соціальні мережі); *робота і вільний час* (статус, успіхи, визнання); *матеріальна безпека* (харчування, житло, гроші, незалежність); *цінність* (сенс, спосіб життя, сила і мотивація, духовність) [17].

Поряд з природними задатками та базовими потребами все більшу роль у процесі самоідентифікації особистості відіграють соціальні умови, цінності, з якими солідаризується індивід у різних сферах своєї життєдіяльності. У цьому процесі актуалізуються різні ідентичності, окремі з яких можуть мати більше значення і вплив. Тобто має місце *позитивна самоідентифікація* як ототожнення особистості з позитивними оцінками та *негативна самоідентифікація* – самоототожнення з об'єктами та поведінкою, що не знаходять соціального схвалення. Можна говорити і про негативну оцінку суб'єктом свого соціального становища, а також про "ідентифікацію від протилежного". Так, у Російській Федерації елементом самоідентифікації виступає антиамериканізм [18]. Можливою є також самоідентифікація з агресором, що використовується індивідом у певній небезпечній ситуації як засіб захисту та подолання страху.

Таким чином, самоідентифікація є одним з найскладніших явищ соціального розвитку, видом самодіяльності, процесом, орієнтованим на певний практичний результат, що поєднує пізнавальну та моральну діяльність особистості. Важливим у контексті конкретного індивіда є зв'язок самоідентифікації з розвитком особистості, її самовдосконаленням, самореалізацією і саморозвитком. Ці процеси є свідомим управлінням самою особистістю, її особистісним зростанням, досягненням нового якісного рівня.

Висновки. Сучасне українське суспільство зацікавлено у високому рівні самоідентифікації його членів, що підвищує ефективність соціального контролю з боку суспільства і сприяє розвитку індивідуальності. Зростає потреба особистості у самовизначенні щодо різних соціальних груп та видів діяльності.

Самоідентифікація як соціальний процес набуває методологічного значення і надає можливість уникнути певного психологізму, що зводить ідентичність до типологічних характеристик особистості, а також до соціологічного детермінізму, який розглядає ідентичність як елементи соціостратифікаційної структури суспільства. Соціально-філософський підхід досліджує належність індивідів до певної соціальної групи і виконує функцію елемента, що пов'язує особистість і суб'єкт.

Самоідентифікація особистості відбувається в процесі соціалізації індивіда в рамках певних інституціональних, стратифікаційних та ціннісно-нормативних систем. Процес самоідентифікації супроводжу-

ється явищами дезідентифікації, що виявляються в невідповідності засвоєних особистістю норм новим вимогам соціального середовища, а також сформованих сім'єю та навчальними закладами цінностей реаліям суспільного життя. Цей негативний процес обумовлений також неадекватною роллю засобів масової інформації в умовах ідеологічного вакууму, посиленням соціальної диференціації, що визначається рівнем матеріального добробуту, проявами поглиблення соціальної нерівності та маргіналізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Валуйський О. О.* Філософія суспільства : навч. посіб. / О. О. Валуйський. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. — С. 12.
2. *Гнатенко П. І.* Ідентичність: філософський та психологічний аналіз / П. І. Гнатенко, В. М. Павленко. — К. : АРТ-ПРЕСС, 1999. — 466 с.
3. *Стояно О. О.* Актуалізація проблеми самоідентифікації особистості в суспільстві, що трансформується. — Режим доступу : http://iai.dn.ua/_u/iai/dtp/CONF/13/articles/sec3/stat312.html.
4. *Лісовий О. В.* Соціокультурна самоідентифікація особистості : дис. ... канд. філос. наук / О. В. Лісовий. — К., 2012. — 21 с.
5. *Новак Т. В.* Самоідентифікація і проблема формування особистості у філософії психоаналізу / Т. В. Новак // Вісн. Нац. авіа. ун-ту. — 2011. — № 1. — С. 96–100. — (Сер. Філософія. Культурологія). — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_1_25.
6. *Резнік О.* Політична самоідентифікація особистості за умов становлення громадянського суспільства / О. Резнік. — Режим доступу : <http://i-soc.com.ua/files/Reznik2003.pdf>.
7. *Поліщук Ю. Й.* Самоідентифікація особистості в процесі соціально-педагогічної діяльності молодіжного об'єднання / Ю. Й. Поліщук. — Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_17.pdf.
8. *Кургузов А. О.* Мова як засіб соціокультурної самоідентифікації особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03 / А. О. Кургузов. — 14 с.
9. *Стратонова Н.* Самоідентифікація особистості у віртуальному просторі гри / Н. Стратонова. — Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/6281>.
10. *Bain.* The Concept of Social Process Miami University, Oxford, Ohio. — Режим доступу : https://www.brocku.ca/MeadProject/Bain/Bain_1932a.html.
11. *Философский словарь.* — К. : А.С.К., 2006. — С. 688.
12. *Соціологія* : короткий енциклопед. словник. — К. : Укр. центр духов. культури, 1998. — 736 с.
13. *Social Processes: The Meaning, Types, Characteristics of Social Processes* by Saritha Pujari Sociology. — Режим доступу : <http://www.yourarticlelibrary.com/sociology/social-processes-the-meaning-types-characteristics-of-social-processes/8545>.
14. *Waterman A. S.* Identity development from adolescent to adulthood: an extension of theory and review of research / A. S. Waterman // Development psychology. — 1982. — Vol. 18. — № 3. — P. 341.

15. Щербаков М. А. Модель уровней самоидентификации личности / М. А. Щербаков. — Режим доступу : <http://mitin.com.ua/osoznanie/samoidentifikaciya-lichnosti-kto-zdes.htmlxzz3zPsYqaB7>.
16. Phasen des kreativen Prozesses. — Режим доступу : https://de.wikipedia.org/wiki/Phasen_des_kreativen_Prozesses.
17. Konstanze Quirnbach. Ich bin fuer Sie da mit meinen Angeboten / Konstanze Quirnbach. — Режим доступу : https://konstanze-quirnbach.de/newsletter/newsletter50_2012.php.
18. Antiamerikanismus als Element der Selbstidentifizierung Russlands. — Режим доступу : <http://de.sputniknews.com/politik/20120320/263107745.htmlxzz3yFrGuVzPhhttp://de.sputniknews.com/politik/20120320/263107745.html>.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2016.

Khoruzhyi G. Selfidentification of the personality as a social psychological process.

Background. Ukrainian society is interested in a successful socialization of their members in the process of personal self-identification which is caused by social dynamics. Social and economical development, changing of social mechanisms and behaviour patterns demand to revise and to construct new identities.

The **aim** of the article is to specify the concepts "identification" and "self-identification", analyse self-esteem, self-awareness, self-determination and other structural elements of the process of self-identification, study its significance for socialization and personal development.

Materials and methods. The article used the publication of famous scientists who have made outstanding contributions to the study of identity, identification and self-identification of the individual, as well as scientific publications of domestic and foreign authors concerning the above issues. In the process of scientific research the following methods were applied: abstraction, ascent from the abstract to the concrete, logical, comparison and observation, analysis and synthesis.

Results. The problem of personal self-identification with other individuals and social groups is a research subject of different sciences. Specifics of social philosophical approach consists of self-identification consideration as a social process which is characterized as dialectically contradictory. It deals with social norms and stereotypes, coordination of life plans with other individuals and social groups interests and changing of social values. The self-identification includes self-awareness, self-knowledge, self-determination and other elements. This process is impotent for individual and collective socialization, development of personal qualities and integration of society as well. At the same time it is necessary to specify both positive and negative self-identification. The forming of self-identification can be realized on individual and social levels, in different areas of social life – national, political, cultural, professional, religious and others.

Conclusion. Self-identification of the individual is in the process of socialization of the individual within certain institutional, stratification and value-regulatory systems. The process of self-identification is accompanied with disidentification phenomena that occur in inconsistencies between individual standards and the new requirements of the social environment and the values created by the family and educational institutions to the realities of social life. This negative process is caused by inadequate role of the media in terms of ideological vacuum, increasing social differentiation, determined by the level of material well-being, manifestations of deepening social inequality and marginalization.

Keywords: process, social and psychological process, identification, self-identification.

REFERENCES

1. *Valuj's'kyj O. O.* Filosofija suspil'stva : navch. posib. / O. O. Valuj's'kyj. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2013. — S. 12.
2. *Gnatenko P. I.* Identychnist': filofs'kyj ta psychologichnyj analiz / P. I. Gnatenko, V. M. Pavlenko. — K. : APT-PRESS, 1999. — 466 s.
3. *Stojano O. O.* Aktualizacija problemy samoidentyfikacii' osobystosti v suspil'stvi, shho transformujet'sja. — Rezhym dostupu : http://iai.dn.ua/_u/iai/dtp/CONF/13/articles/sec3/stat312.html.
4. *Lisovyj O. V.* Sociokul'turna samoidentyfikacija osobystosti : dys. ... kand. filos. nauk / O. V. Lisovyj. — K., 2012. — 21 s.
5. *Novak T. V.* Samoidentyfikacija i problema formuvannja osobystosti u filosofii' psyhoanalizu / T. V. Novak // Visn. Nac. avia. un-tu. — 2011. — № 1. — S. 96–100. — (Ser. Filosofija. Kul'turologija). — Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_1_25).
6. *Reznik O.* Politychna samoidentyfikacija osobystosti za umov stanovlennja gromadjans'kogo suspil'stva / O. Reznik. — Rezhym dostupu : <http://i-soc.com.ua/files/Reznik2003.pdf>.
7. *Polishhuk Ju. J.* Samoidentyfikacija osobystosti v procesi social'no-pedagogichnoi' dijal'nosti molodizhnogo ob'jednannja / Ju. J. Polishhuk. — Rezhym dostupu : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/3/vupysk_17.pdf.
8. *Kurguzov A. O.* Mova jak zasib sociokul'turnoi' samoidentyfikacii' osobystosti : avtoref. dys. na zdobtutnja nauk. stupenja kand. filosof. nauk : 09.00.03 / O. Kurguzov. — 14 s.
9. *Stratonova N.* Samoidentyfikacija osobystosti u virtual'nomu prostori gry / N. Stratonova. — Rezhym dostupu : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/6281>.
10. *Bain.* The Concept of Social Process Miami University, Oxford, Ohio. — Rezhym dostupu : https://www.broocku.ca/MeadProject/Bain/Bain_1932a.html.
11. *Filosojskij slovar'.* — K. : A.S.K., 2006. — S. 688.
12. *Sociologija :* korotkyj encykloped. slovnyk. — K. : Ukr. centr duhov. kul'tury, 1998. — 736 s.
13. *Social Processes: The Meaning, Types, Characteristics of Social Processes* by Saritha Pujari Sociology. — Rezhym dostupu : <http://www.yourarticlelibrary.com/sociology/social-processes-the-meaning-types-characteristics-of-social-processes/8545>.
14. *Waterman A. S.* Identity development from adolescent to adulthood: an extension of theory and review of research / A. S. Waterman // Development psychology. — 1982. — Vol. 18. — № 3. — P. 341.
15. *Shherbakov M. A.* Model' urovnej samoidentifikacii' lichnosti / M. A. Shherbakov. — Rezhym dostupu : <http://mitin.com.ua/osoznanie/samoidentifikaciya-lichnosti-ktozdes.htmlxzz3zPsYqaB7>.
16. *Phasen des kreativen Prozesses.* — Rezhym dostupu : https://de.wikipedia.org/wiki/Phasen_des_kreativen_Prozesses.
17. *Konstanze Quirnbach.* Ich bin fuer Sie da mit meinen Angeboten / Konstanze Quirnbach. — Rezhym dostupu : https://konstanze-quirnbach.de/newsletter/newsletter50_2012.php.
18. *Antiamerikanismus* als Element der Selbstidentifizierung Russlands. — Rezhym dostupu : <http://de.sputniknews.com/politik/20120320/263107745.htmlxzz3yFrGuVzPhttp://de.sputniknews.com/politik/20120320/263107745.html>.